

Inleiding op Israëlzondag 4-10-2026: 'Onopgeefbaar verbonden?'

Voor menig collega is deze zondag lastig: zij roosteren zich vrij op deze dag, omdat ze er geen raad mee weten. Die onopgeefbare band is een knellende band geworden en er zijn veel mensen die er vanaf willen.

Maar over welke band spreken we? Gaat het om een band met het land/staat Israël, met het joodse volk, met het jodendom?

De termen 'Kerk en Israël' en 'Israëlzondag' zetten ons op het verkeerde been; waarom niet gesproken over de band tussen jodendom en christendom?

In kerk en synagoge lezen we samen het grootste deel van de Bijbel: het 1^e Testament. Maar we lezen wel met een hele andere bril op en komen daardoor soms mijlenver van elkaar vandaan te staan.

We zullen dat ontdekken als we Psalm 22 lezen.

Afgelopen zomer zijn we naar de Passiespelen in Tegelen geweest. Een bijzonder spektakel dat 1x per 5 jaar wordt georganiseerd. Elke keer wordt het bekende Passieverhaal opnieuw geïnterpreteerd. Dit jaar stond de 'mens achter de mythe' centraal: Jezus werd niet als een bovenmenselijke zoon van God met bovennatuurlijke wijsheid en goddelijke krachten neergezet, maar als een mens van vlees en bloed met twijfels, verlangens, met een verleden en herinneringen en met dromen voor de toekomst. Een mens zoals wij allen, maar wel een mens met een bovenmenselijke boodschap gebaseerd op geloof, hoop en liefde.

Daardoor werd het verhaal heel actueel. De boodschap van Jezus was: door je te verplaatsen in de ander, door die ander niet aan te doen wat jij niet wil dat jou geschiedt, zul je geluk – het paradijs – ervaren, zul je vrede bewerkstelligen i.p.v. door strijd en geweld de Romeinen te verjagen zoals Judas het graag had gezien.

In feite werd de figuur Jezus, zoals hij door de geschiedenis heen met allerlei dogma's is bekleed, ontmanteld tot een mens die gelooft in 'de meeste mensen deugen' en probeert het goede in de mensen aan te vuren tot daden. Laat zien dat je in de liefde gelooft, dat het de hoop is die je drijft en dat het geloof je draagt....

In de loop der eeuwen is Jezus geworden tot een bovenmenselijke zoon van God.

Met alle gevolgen van dien.

De uitroep aan het kruis 'Mijn God, mijn God, waarom hebt u mij verlaten' (*Eli, Eli, lama sabachthani!*) is een kruiswoord dat voor ons (christenen) toebehoort aan Jezus. De godverlatenheid die Jezus heeft ervaren is in het verleden uitgelegd als: omdat Jezus die godverlatenheid heeft doorleefd, hoeven zijn volgelingen (wij) dat niet meer mee te maken. De godverlatenheid is zo geworden tot een uitingsvorm van 'Eén voor allen', zoals ook zijn kruisdood is uitgelegd.

Maar het kruiswoord is niet van Jezus alleen en alleen door hem uitgesproken. Sterker nog: Jezus citeert aan het kruis psalm 22 – hij trekt zich op aan aloude woorden die hem met de papepel zijn ingegoten. Laten we de psalm beter bekijken:

- waarom heb je me verlaten?

In het Hebreeuws staat dat er niet. Het is niet de vraag naar het waarom, maar waartoe.

Met welk doel, waar moet dit heen?

Waar dient het toe? Hoe gaat dit verder?

- *mijn God, mijn God waartoe hebt gij mij verlaten?*

Het woord 'verlaten' komt uit de verbondstraditie: het verbond dat de Eeuwige gesloten heeft met zijn volk en dat als een huwelijk wordt beschouwd. De Eeuwige als Bruidegom, het volk als zijn Bruid. En meestal is het de Bruid, die haar Bruidegom verlaat: er wordt overspel gepleegd door het volk. Denk maar aan de profeten, m.n. Hosea!

Opvallend is dat m.n. in de Psalmen het precies andersom is: je hoort het nu eens van de andere kant! Hoe het joodse volk de Eeuwige ervaart in haar leven.....De Eeuwige luistert niet naar de gebeden, Hij laat de bidder in de kou staan. Geen teken van leven van de kant van de Eeuwige!

Hierin klinken woorden door van twijfel en verdriet, ongeloof en wanhoop: bijna heimwee naar het rotsvaste vertrouwen van vroeger, omdat je het gevoel hebt dat je er nu alleen voor staat.

In de afgelopen ziekte-periode is mij meerdere keren gevraagd of ik steun aan mijn geloof had. Een vraag uit nieuwsgierigheid? Zoiets van: Jij spreekt altijd over God en geloof, hoe ga je daar in tijd van tegenslag nu zelf mee om? Of een vraag naar mijn godsbeeld? Doet God mij dit aan? Welke rol speelt God in tijd van dreiging, ziekte en tegenslag?

Er is geen moment geweest waarin ik twijfelde aan de Eeuwige, omdat God niet diegene is die mij dit aandoet. Van die God (dat godsbeeld) heb ik al lang geleden afscheid genomen. Voor mij is het geloof een dragende kracht in mijn leven – het gelooft in mij. Voor mij is geloven 'vertrouwen'. Van U is de toekomst – kome wat komt.

Dietrich Bonhoeffer (dominee van de Bekenende Kirche in oorlogstijd) schreef daar ook over in zijn boek 'Verzet en overgave': hij maakt de balans op van 'het geloof in zijn dagen' in zijn dodencel. En kwam tot de conclusie dat de meeste mensen in zijn dagen God niet meer nodig hebben. Ze knappen hun zaakjes wel zonder Hem op, ze zijn 'mondig' genoeg geworden.

God is hoogstens nog een 'Lückenbüsser' (gatenvuller/stopverf?), een macht die, zolang we onze problemen niet zelf kunnen oplossen, nog een beetje speelruimte van ons krijgt, tot we het ook wat dat betreft zonder Hem kunnen stellen. "Onze vaders, ja, die vertrouwden op God, wisten dat Hij er was, ervoeren Zijn hulp en uitredding: tot Hem riepen ze en ze werden

gered, op Hem vertrouwden ze en ze werden niet beschaamd. *“Vanaf de moederschoot was God hun God”* (vs.11).

Maar die tijd is voorbij, schrijft Bonhoeffer. We zullen in deze wereld moeten leven ook al zou er geen God bestaan....De God die zo met ons was, zo close, is de God die ons verlaten heeft. Net zo als de discipelen dat ervaren hebben, toen Jezus hen verliet. Alsof ze God zelf kwijtraakten.....Net zo als Jezus dat ervaren heeft, toen hij aan het kruis hing...

Maar blijkbaar gaat het daar ook om: om te leven alsof God er niet is. Denk maar aan al die gelijkenissen waarin de landeigenaar, de huisbaas, weggegaan is en anderen moeten zorgen voor zijn eigendom. De één met veel talent, de ander met weinig, maar ze moeten het allemaal doen zónder de Eigenaar, zonder de Baas.....Maar wel met het geloof van de Baas in hun talenten – ze kunnen het!

Leven alsof God er niet is.....maar met een opdracht om je talenten te gebruiken voor de aarde, voor elkaar.

Geloofde Bonhoeffer dan niet meer in God? Ja wel, maar het godsbeeld waarin hij geloofde, heeft hem verlaten, is hem ontglipt. Herkent u dat?

De God waarin je geloofde is de God door Wie jij je verlaten voelt. En dat is blijkbaar een herkenbare ervaring voor mensen van alle tijden. De vertwijfelde vraag: Hoe kan God het leed en het lijden op deze wereld, toelaten? – zegt meer van je Godsbeeld: dat God de hand zou hebben in de nood van onze wereld....

➔ Het godsbeeld van macht en almacht is in diggelen.

Ook Jezus reciteert Psalm 22: aan het kruis is hij net zo van God verlaten en wanhopig en vertwijfeld als wij. Niets menselijks is hem vreemd.....

Eigenlijk brengt Psalm 22 de zoektocht van ieder mens naar houvast en licht ter sprake: van joden en christenen, van Palestijnen, van alle mensen in nood.

De vertwijfelde mens zoekt naar houvast en meent die af en toe ook te hebben gevonden. De aloude woorden gaan een nieuwe taal spreken voor hem: het geloof dat hij had ‘van horen zeggen’, van de moederschoot af, is een doorlééfd geloof geworden en aan het einde van de psalm heeft de bidder de enorme behoefte om de Naam van de Eeuwige van de daken te schreeuwen en eindigt hij in een lofzang.

“O Gij, heilige God die troont waar Israëls liederen worden gezongen” (vs.4) - daar waar de lofzang klinkt, woont de Eeuwige. Zo kunnen joden en christenen samen zingen en vertrouwen dat de Eeuwige nooit loslaat wat zijn hand eenmaal begonnen is.

De Eeuwige gelooft in mensen, in ons.

Helmond, Corine Beeuwkes-van Ede